

Länsstyrelsen
Västernorrland

Bevarandeplan Natura 2000

Vägsjöknösen SE0710185

Foto: Jonas Salmonsson

Namn:	Vägsjöknösen
Områdeskod:	SE0710185
Områdestyp:	SAC 2011-03
Areal:	38,9 hektar
Skyddsform:	Naturresevat
Kommun:	Härnösand
Tillsynsmyndighet:	Länsstyrelsen i Västernorrlands län
Koordinat:	693508/160164
Karta:	17I 7A
Ägarförhållanden:	Privat
Uppdaterad:	2019-02

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. ALLMÄNT OM NATURA 2000	3
1.1 Allmänt om bevarandeplanen.....	3
2. GRUNDER FÖR UTPEKANDE	3
2.1 Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet	3
3. BEVARANDESYFTEN OCH BEVARANDEMÅL.....	4
4. OMRÅDESBESKRIVNING.....	4
4.1 Allmän områdesbeskrivning	4
4.2 Intressanta arter i området, ej med i art- och habitatdirektivet.....	5
5. EKOLOGISKA FÖRUTSÄTTNINGAR	5
5.1 För området i dess helhet	5
5.2 För ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet.....	5
6. HOTBILD MOT NATURA 2000-OMRÅDET	7
7. BEVARANDEÅTGÄRDER.....	8
7.1 Områdesskydd.....	8
7.2 Skötsel	8
8. BEVARANDESTATUS	9
9. UPPFÖLJNING AV BEVARANDEMÅL.....	9
10. REFERENSER	9
11. KARTOR	10

1. Allmänt om Natura 2000

Natura 2000 heter det nätverk av skyddsvärda områden som alla EU:s medlemsstater ska bidra till att skapa enligt EU:s två naturvårdsdirektiv, Art- och habitatdirektivet (Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter) samt Fågeldirektivet (Rådets direktiv 79/409/EEG av den 2 april 1979 om bevarande av vilda fåglar). Syftet är att bidra till bevarandet av den biologiska mångfalden inom gemenskapen. Sverige har som medlem i EU åtagit sig att se till att naturtyperna och arterna har gynnsam bevarandestatus, dvs. att de finns kvar i långsiktigt hållbar omfattning genom att vidta bevarandeåtgärder i form av skydd och skötsel. Genom 15–17 §§ Förordningen (1998:1252) om områdesskydd har EU-direktiven implementerats i svensk lagstiftning. Ett särskilt tillstånd krävs om man vill utföra åtgärder som kan påverka miljön i ett Natura 2000-område på ett betydande sätt. Som en hjälp vid arbetet med att bevara naturvärdena i Natura 2000-områden samt som ett stöd för verksamheter som bedrivs i anslutning till området ska det finnas bevarandeplaner för samtliga områden.

1.1 Allmänt om bevarandeplanen

Bevarandeplanen är det dokument som ska beskriva vad som är syftet med bevarandet av varje enskilt Natura 2000-område och som ska ange vilka bevarandeåtgärder som planeras. Bevarandeplanen behandlar områdets ingående naturtyper och arter som finns upptagna i EU:s två naturvårdsdirektiv, Art- och habitatdirektivet samt Fågeldirektivet. En viktig del i arbetet med att vidta nödvändiga bevarandeåtgärder är formuleringen av bevarandesyfte och bevarandemål för varje Natura 2000-område samt att planera och prioritera vilka bevarandeåtgärder som behövs utifrån i dagsläget kända förhållanden och hot. Bevarandesyftet utgår från 17§ Förordningen om områdesskydd som anger att länsstyrelserna ska upprätta beskrivningar av syftet samt för de livsmiljöer och arter för vilka gynnsam bevarandestatus ska upprätthållas eller återställas.

2. Grunder för utpekande

2.1 Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet

Vägsjöknösen är utpekad att ingå i Natura 2000-nätverket enligt art & habitatdirektivet mot bakgrund av att det inom området finns i direktivet ingående naturtyper (tabell 1). I området finns de av kommissionen prioriterade naturtyperna västlig taiga, lövsumpskogar av fennoskandisk typ och skogbevuxen myr vilket är det främsta motivet för utpekandet. På kartan finns naturtyperna redovisade geografiskt för området.

Tabell 1. Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet

Kod	Naturtyp	Areal (ha)	Andel (%)
7140	Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn	4	10
9010*	Västlig taiga undergrupp: gammal granskog gammal lövbränna	21	54
9050	Örtrika, näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ	9	23
9080*	Lövsumpskogar av fennoskandisk typ	1	3
91D0*	Skogbevuxen myr	1	3

*) = Prioriterad naturtyp

3. Bevarandesyften och bevarandemål

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller Art- och habitatdirektiv. För de enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Natura 2000-området Vägsjöknösen är ett mycket varierat grannaturskogsområde med inslag av gamla lövbrännor, kalkbarrskog och mindre myrområden. Det främsta bevarandesyftet är bevara områdets variationsrikedom med ett flertal olika naturtyper och arter.

Området är skyddat som naturreservat. Något ytterligare behov av bevarandeåtgärder är inte känt. Om miljön inom lövbrännorna med tiden blir sluten kan ringbarkning av gran vara motiverat för att öka ljusinsläppet och erhålla ett nytt lövuppslag. På så vis gynnas aspberoende naturvärden och ljusberoende flora.

I tabell 2 finns en sammanfattning av de bevarandemål som anger det tillstånd som bör råda i det enskilda området för att optimera områdets bidrag till uppnåendet av gynnsam bevarandestatus på nationell, biogeografisk eller EU-nivå.

Tabell 2. Bevarandemål för ingående naturtyper

<i>Naturtyp</i>	<i>Bevarandemål</i>
7140, Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn	<ul style="list-style-type: none"> Naturtypen ska bibehållas i minst 4 ha Naturlig hydrologisk regim råder
9010, Västlig taiga undergrupp: Gammal granskog Gammal lövbränna	<ul style="list-style-type: none"> Naturtypen bibehålls i minst 21 ha. Skoglig kontinuitet och naturlig dynamik ska råda Typiska arter som t e x, gelélavar, knärot och garnlav ska ej ha minskande populationer. Mängden död ved ska utgöra minst 20 % av totalvolymen ved, dock minst 20 m³/ha. I lövbrännepartierna bör lövandelen ej understiga 30 %.
9050, Örtrika, näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ	<ul style="list-style-type: none"> Naturtypen bibehålls i minst 9 ha Naturlig hydrologisk regim råder.
9080, Lövsumpskogor av fennoskandisk typ	<ul style="list-style-type: none"> Naturtypen bibehålls i minst 1 hektar. Skoglig kontinuitet och naturlig dynamik ska råda. Naturlig hydrologisk regim ska råda. Kontinuitet av lövträd inklusive gamla träd Typiska arter ska ej ha minskande populationer
91D0, Skogbevuxen myr	<ul style="list-style-type: none"> Naturtypen bibehålls i minst 1 hektar. Naturlig hydrologisk regim och skoglig kontinuitet ska råda. Typiska arter ska ej ha minskande populationer

4. Områdesbeskrivning

4.1 Allmän områdesbeskrivning.

Området är beläget 400 meter norr om Sandstensfjärden i Häggdånger och karaktäriseras av berget Vägsjöknösen i norra delen av reservatet, 95 m.ö.h., en sydsluttning samt Sandstensmyrarna i södra delen. Reservatet är ett mycket varierat naturskogsområde som

innehåller ett flertal biotoper, så som lövrik barrnatskog (kalkbarrskog), lövbränna, sumpskog, hållmarkstallskog, myr och ett örtrikt bäckdråg. Trots det kustnära läget har den mänskliga påverkan varit relativt liten i sen tid. Berggrunden består av lättvittrad diabas där de basiska mineralerna i kombination med översilning ger upphov till en mycket artrik växtlighet. Området utsattes för stormfällning vid två tillfällen, 2011 och 2013 som totalt berörde cirka 5 hektar av området.

4.2 Intressanta arter i området

I området har ett flertal rödlistade arter noterats, exempelvis hyacintvaxing (*Hygrophorus hyacinthinus*), kryddspindling (*Cortinarius percomis*), stor aspticka (*Phellinus populicola*), gränsticka (*Phellinus nigrolimitatus*), dofticka (*Haploporus odorus*), småflikig brosklav (*Ramalina sinensis*), läderlappslav (*Collema nigrescens*) och skogsfru (*Epipogium aphyllum*).

5. Ekologiska förutsättningar

5.1 För området i dess helhet

Det varierade naturskogsområdet Vägsjöknösen utgör idag en värdefull livsmiljö för många arter i ett annars mycket fragmenterat landskap. Så länge områdets inte påverkas av modernt skogsbruk och hydrologin i närområdet hålls intakt är förutsättningarna för att behålla områdets värden goda.

5.2 För ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet

7140, Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn. Öppna eller mycket glest skogbevuxna myrar med max 25 % trädtäckning och näringsfattiga miljöer. Naturtypen domineras av våtmarksarter som vitmossarter, ängsull, vattenklöver, mm.

En förutsättning för gynnsam bevarandestatus är:

- att populationerna hos de typiska arterna i naturtypen inte minskar påtagligt. De typiska arterna är indikatorarter vars förekomst indikerar gynnsam bevarandestatus hos naturtypen genom att de reagerar relativt tidigt på någon av de hotfaktorer som är aktuella för naturtypen
- Hydrologi och hydrokemi bör inte påverkas negativt. Detta inkluderar att torv inte oxideras som en följd av ingrepp utan endast som en eventuell följd av naturliga klimatförändringar.
- Vattenregimen i vattendragen bör vara så naturlig som möjligt.
- Täckningsgraden av botten- fält- busk och trädsikt bör inte förändras till att bli nämnvärt glesare eller tätare.
- De strukturer/formelement som finns på myrarna bibehålls. Undantaget det som kan klassas som naturliga förändringar.

9010, Västlig taiga. Naturliga, gamla, barrträdsdominerade skogar i norra och mellersta Sverige samt yngre successioner som utvecklas naturligt efter brand eller omfattande stormfällningar. Med naturliga, gamla skogar menas skogar som bibehållit en stor del av den naturliga skogens artsammansättning, åldersvariation och ekologiska funktion. Dessa skogar kan ha en viss mänsklig påverkan genom exempelvis plockhuggning, men de har aldrig omfattats av större kalavverkningar. Förr var dessa skogar i den boreala regionen i hög grad präglade av brand och många hotade arter är beroende av förekomst av död ved och olika successionsstadier. Naturtypen hyser mycket stor variation av arter allt från vanliga skogsarter till en rad hotade arter bland mossor, lavar, svampar och insekter (främst skalbaggar) mm.

Undergrupper:

Gamla grandominerade skogar, utgör de naturliga skogarnas kärna och omfattar rikligt med grovvuxna träd och murken ved av varierande ålder.

Lövbrännor, är skogsbestånd med hög lövandel som utvecklats naturligt efter brand. Gamla grovväxta lövträdsbestånd utgör värdefulla skyddsobjekt.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus:

- Skoglig kontinuitet. En viktig förutsättning är en kontinuitet av trädbestånd där det har skapats en naturlig åldersdifferentiering och artsammansättning.
- Naturlig dynamik. Naturvärdena utvecklas i huvudsak genom naturlig dynamik, vilket omfattar störningar såsom t.ex. stormfällningar, insektsangrepp, översvämningar och brand.
- Förekomst av substrat, såsom t.ex. död ved (grenar, torrträd, lågor mm. i olika nedbrytningsstadier), gamla, grova träd med dithörande barkstruktur, vilka är en förutsättning för epifytiska lavar och svampar knutna till naturtypen och vedlevande insekter samt lövträd av t.ex. asp, sälg och rönn, vilka utgör viktiga substrat för vissa lavar och mossor och dessutom är viktiga som hålträd för fåglar. Gamla träd och lång trädkontinuitet är även viktigt för marklevande mykorrhizasvampar.
- I områden med brandhistorik är vissa typer av bränd ved en förutsättning för många typiska arter av framför allt vedlevande insekter.
- Naturvårdsbränning är en viktig skötselmetod på grund av avsaknaden av naturliga bränder.
- Ostörd hydrologi i framför allt sumpskogsmiljöer, samt i angränsande myrmark.
- Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de typiska arterna i naturtypen. De typiska arterna är indikatorarter vars förekomst indikerar gynnsam bevarandestatus hos naturtypen genom att de reagerar relativt tidigt på någon av de hotfaktorer som är aktuella för naturtypen.

9050, Örtrika, näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ. Barrskogar eller blandskogar med gran på näringsrika jordar. Lokalerna ligger ofta i låglandet, i dalgångar eller på sluttningar med finsediment och rörligt markvatten. Högorter och ormbunkar dominerar men i torrare partier är lågorter vanligare. Översilade örtrika sumpskogar på sluttande mineraljordar kan ingå.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus:

- Gammal skog med lång trädkontinuitet. Detta är viktigt för många kärlväxtarter, t.ex. norna och guckusko, samt för flertalet marklevande mykorrhizasvampar. Trädskiktet är även avgörande för lokalklimatet i beståndet.
- Förekomst av strukturer och substrat är en förutsättning för lavar och svampar knutna till naturtypen, samt även för vedlevande insekter. Exempel: död ved, torrträd, gamla och grova träd (även lövträd) med dithörande barkstruktur vilka dessutom är viktiga som hålträd för fåglar.
- Opåverkad hydrologi är viktigt både för områden som ligger i raviner och sluttningar och för flacka områden. Rörligt kalkförande eller basiskt markvatten är ofta en förutsättning för naturtypen och för flera av dess arter.
- Näringsrika basiska jordar och/eller kalk, grönsten eller andra basiska bergarter.
- Naturlig dynamik vilket omfattar störningar, som t.ex. stormfällningar, insektsangrepp och översvämningar.

- Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de typiska arterna. De typiska arterna är indikatorarter vars förekomst indikerar gynnsam bevarandestatus hos naturtypen genom att de reagerar relativt tidigt på förändringar.

9080, Lövsumpskogar av fennoskandisk typ ofta med inslag av gran, finns i huvudsak på översilad mark. I Norrland dominerar mest gråal, glasbjörk och asp i trädskiktet. Träden står vanligtvis på socklar.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus

- Kontinuitet av lövträd olika trädslag och av varierande ålder inklusive gamla träd.
- Förekomst av substrat t.ex. död ved, gamla träd och förekomst av trädsocklar är av största vikt i denna naturtyp för främst mossor, men även epifytiska lavar och svampar, samt för insekter och landmollusker.
- Skogstypens naturvärden utvecklas i huvudsak genom naturlig dynamik vilket omfattar naturliga störningar, som t.ex. stormfällningar och insektsangrepp.
- Översilad eller genomsilad mark.
- Opåverkad hydrologi.

91D0, Skogbevuxen myr är skogbevuxna med barr-, bland- eller lövskog. Krontäckningen skall vara minst 25 % och högst 70 %. Naturtypen domineras av bl.a. glasbjörk, tall, gran, ris, starr och vitmossarter.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus är:

- att populationerna hos de typiska arterna i naturtypen inte minskar påtagligt. De typiska arterna är indikatorarter vars förekomst indikerar gynnsam bevarandestatus hos naturtypen genom att de reagerar relativt tidigt på någon av de hotfaktorer som är aktuella för naturtypen
- Skoglig kontinuitet. En viktig förutsättning är en kontinuitet av träd där det har skapats en naturlig åldersdifferentiering och artsammansättning.
- Naturlig dynamik. Naturvärdena utvecklas i huvudsak genom naturlig dynamik, vilket omfattar störningar som t.ex. stormfällningar, insektsangrepp och översvämningar.
- Opåverkad hydrologi och hydrokemi.
- Förekomst av substrat för främst mossor och kärlväxter. Exempel på substrat är död ved; högstubbar, grenar, torrträd, hålträd, lågor m.m. av olika trädslag och nedbrytningsgrad, gamla och grova träd av olika trädslag.

6. Hotbild mot Natura 2000-området

Vägsjöknösen är förutom att vara skyddat inom nätverket Natura 2000 också skyddat som naturreservat vilket innebär att de stora hoten är undanröjda. Verksamheter och faktorer som kan tänkas påverka Natura 2000-området negativt visas i tabell 3.

Vid beskrivandet av hotbilden för ett område kan endast nu kända problem belysas. Det är viktigt att ha i åtanke att nya hot troligen kommer att identifieras i framtiden. De hot som är av global karaktär t.ex. klimatförändringar och atmosfäriskt spridna miljöbelastningar kan inte lösas genom områdets skötsel. Tyngdpunkten för hotbilden av varje enskilt Natura 2000-objekt ligger främst på lokala hot från landskaps- till artnivå.

Tabell 3. Verksamheter och faktorer som kan påverka Natura 2000-området negativt

<i>Naturtyp</i>	<i>Hot</i>
7140, Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn	<ul style="list-style-type: none"> • Markavvattnande åtgärder liksom dämning som kan påverka habitatets hydrologi och hydrokemi på ett negativt sätt. Även markavvattningsföretag och dämning i närliggande våtmarks- eller fastmarksmiljöer kan ge en negativ påverkan på habitatet. • Genom att anlägga skogsbilvägar i närheten av habitatet kan hydrologin och/eller hydrokemin i området påverkas negativt.
9010, Västlig taiga	<ul style="list-style-type: none"> • Inga direkta hot i dagsläget.
9050, Örtrika, näringsrika skogar med gran av fennoskandisk typ	<ul style="list-style-type: none"> • Produktionsinriktat skogsbruk i anslutning till området. • Verksamheter som påverkar hydrologin inom eller i nära anslutning t.ex. grävning och utökning av befintliga vägar.
9080, Lövsumpskogar av fennoskandisk typ	<ul style="list-style-type: none"> • Skogsbruksåtgärder inom eller i anslutning till området • Verksamheter som påverkar hydrologin inom eller i nära anslutning t.ex. grävning, vägdragning • Täta granbestånd • Exploateringsverksamheter • Transporter över området
91D0, Skogbevuxen myr	<ul style="list-style-type: none"> • Ingrepp i kringliggande vattenytans hydrologi, eller förändrad vattenregim i ett vattendrag. • Spridning av till exempel aska och gödningsämnen i habitatet ger drastiska förändringar på vegetationens artsammansättning. Motsvarande spridning av kemiska substanser i habitatets närhet kan också skada habitatet genom luftburen deposition eller genom transport med tillrinnande vatten. En zon på 50 m närmast habitatet undantagen från spridning antas minska hotet.

7. Bevarandeåtgärder

7.1 Områdesskydd

Området är förutom att vara skyddat inom nätverket Natura 2000 också skyddat som naturreservat enligt svensk lag. Området har därför det rättsliga skydd som det kan tänkas behövas. Enligt 7 kap 28 a § miljöbalken krävs det tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka ett natura 2000-område.

Tillståndsprövningar ska utgå från hur verksamheten eller åtgärden påverkar områdets bevarandemål och möjligheten för området att uppnå bevarandesyftet.

7.2 Skötsel

Det är angeläget att behålla och utveckla den lövrika skogen med sin rika förekomst av kärlväxter och värdefulla aspknutna epifytflora. Skötselåtgärder som plockhuggning/ringbarkning av gran kan därför bli aktuella för att gynna nyuppslag av löv och släppa ned mer ljus till markskiktet i syfte att främja markfloran. Stängsling av mindre områden för att undkomma viltbete kan också komma i fråga. De grandominerade och mer lövfattiga delarna samt myrarna lämnas till fri utveckling under naturligt rådande processer. En sammanfattning av planerade skötselåtgärder visas i tabell 4.

Tabell 4. Sammanfattning av planerade skötselåtgärder

<i>Skogstyp</i>	<i>Skötselåtgärd</i>	<i>Tidpunkt</i>	<i>Prioritet</i>
Lövrik granskog	Plockhuggning/ringbarkning av gran	Vid behov	1
Lövrik granskog	Stängsling mot viltbete	Vid behov	2
Granskog och myrar	Fri naturlig utveckling	Tills vidare	1

8. Bevarandestatus

Bevarandestatusen för området i sin helhet är gynnsam då området opåverkat från sentida skogsbruk och en god hydrologisk regim råder.

9. Uppföljning av bevarandemål

Uppföljning av naturtyper och arter sker enligt Naturvårdsverket riktlinjer för uppföljning av skyddade områden och är beskrivna i regionala uppföljningsplaner på Naturvårdsverkets hemsida. Områdesvis uppföljning kommer att ske inom ett enskilt Natura 2000 område ifall det finns faktorer som där behöver följas upp särskilt och som inte fångas upp av den regionala uppföljningsplanen. Utvärdering av gynnsam bevarandestatus för naturtyper och arter sker på biogeografisk nivå, för Västernorrlands län den boreala regionen.

10. Referenser

Art-och habitatdirektivet, Rådets direktiv 92/43/EEG an den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, officiell svensk översättning, version 01.01.2007

Natura 2000 i Sverige, handbok med allmänna råd, Naturvårdsverkets handbok 2003:9

15–17 §§ Förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m. m.

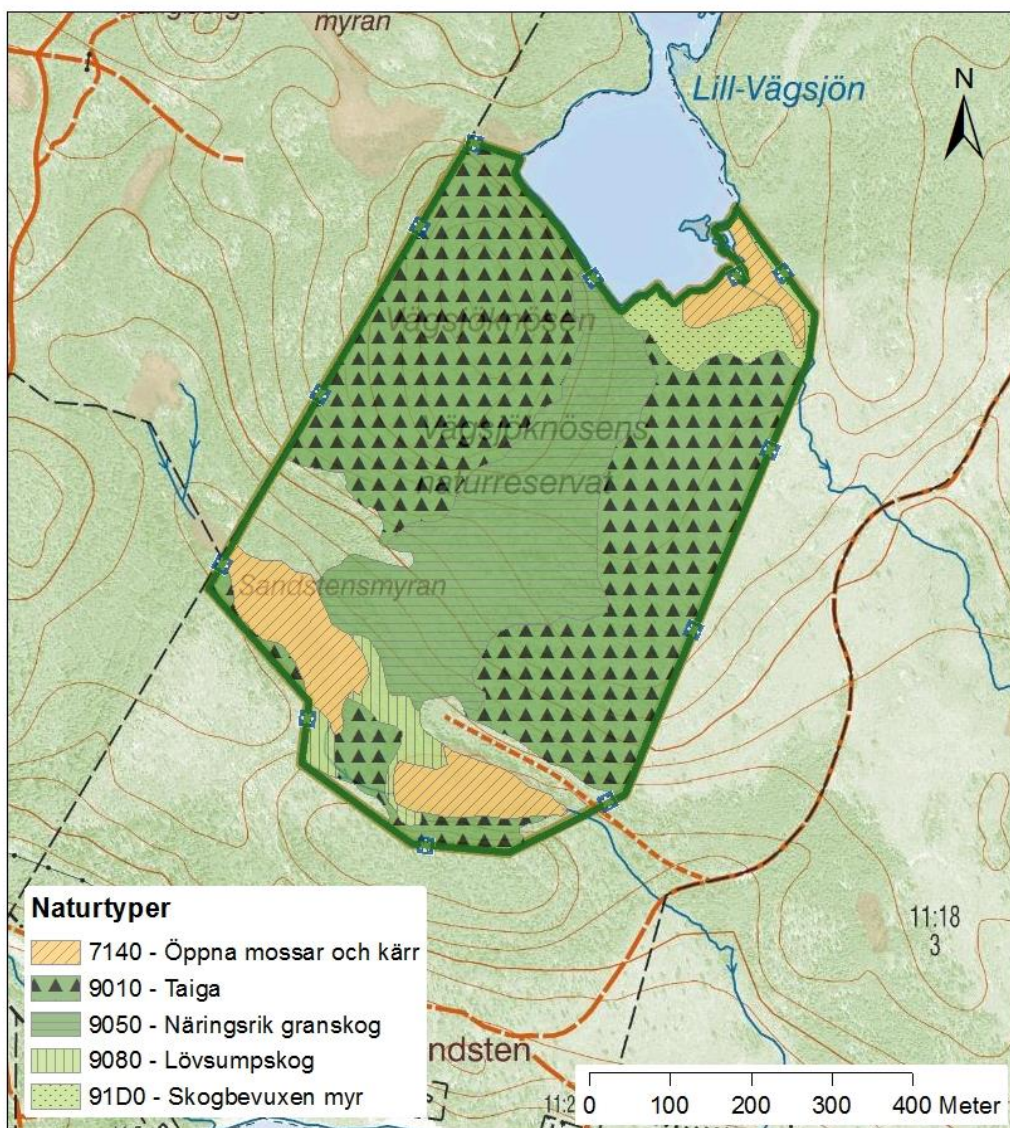
Fryleskog, R. 1975. Naturinventering i Härnösands kommun 1974.

Simonsson, P & Dunesius, M. 1980. Fågelmyrar i Västernorrlands län, en ornitologisk inventering.

Wallin, K. 1997. Skogsvårdsstyrelsens nyckelbiotopsinventering.

11. Kartor

Kartorna nedan visar de ingående naturtypernas utbredning samt en översikt av området. Aktuell information om naturtyperns utbredning och arter i ett enskilt område finns på Naturvårdsverkets hemsida, kartverket skyddad natur. Observera att det är naturtypernas utbredning och förekomst i verkligheten som gäller vid en tillståndsprovning enligt miljöbalken. Det innebär att både rapporterad areal och det som framgår av naturanaturtypskartan (NNK) kan behöva säkerställas med ytterligare uppgifter, t.ex. fältinventeringar.

© Länsstyrelsen Västernorrland
© Lanmäteriet Geodatasamverkan